

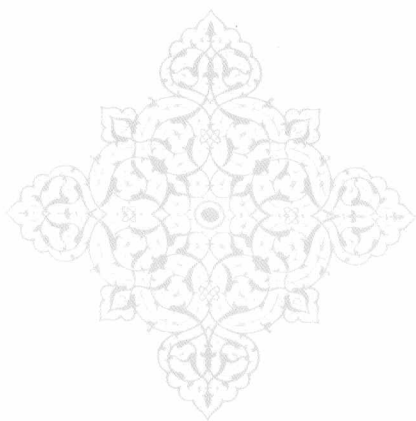
قادىلبەك قابدىلماجىتوۋ

كەڭ دالا

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

قادىلبەك قابدىلماجىتوۋ

كەڭ دالا

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

۲۰۰۸ ۋەربىجى

图书在版编目(CIP)数据

啊!大自然:哈萨克文/哈德力别克著. — 乌鲁木齐:新疆人民出版社, 2008. 12

ISBN 978 — 7 — 228 — 12212 — 7

I. 大… II. 哈… III. 诗歌 — 作品集 — 中国 — 当代 — 哈萨克语 (中国少数民族语言) IV. I227

中国版本图书馆CIP数据核字 (2008) 第 211875 号

责任编辑:阿山
编辑:托列拜
责任校对:麦克汗
封面设计:夏提克

啊! 大自然 (哈萨克文)

哈德力别克 著

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码: 830001)

新疆新华书店发行

乌鲁木齐光大公司艺林印务中心印刷

787 × 1092 毫米 32 开本 3.75 印张

2008 年 12 月第 1 版 2008 年 12 月第 1 次印刷

印数: 1 — 2000

ISBN 978 — 7 — 228 — 12212 — 7 定价: 7.00 元

جاۋاپتى رەداكتورى: اسان ابەۋۇلى
رەداكتورى: تولەۋباي دوشىقۇلى
جاۋاپتى كوررەكتور: ماكەيىقان مامىرقان قىزى
مۇقاباسىن جوبالاعان: شاتتىق اكسا

كىتابىڭىز

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
(ئۆزبېك قىلالىسى، وڭتۇستىك ازاتلىق كوشەسى، 348 - ئاۋلا)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى
ئۆزبېك گۇاڭدا سەرىكتىڭى يىلىن باسپا ورتالىغىدا باسلىدى
فورمات 1/32 787 × 1092 3.75 باسپا تاباق

2008 - جىل، جەلتوقسان، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، جەلتوقسان، 1 - باسلىقى

تىراجى: 2000 — 1

ISBN 978 — 7 — 228 — 12212 — 7

باغاسى: 7.00 يۋان

مازمۇنى

1	كەڭ دالا
1	كەلتىرەم دەپ
2	مۇمكىن بە
4	وزىڭنەن كۈدەر ۈزبەيمىن
4	وسى اراق
6	مەن جانە سەن
7	جۇپ قارلىعاش
9	اكەمە سەرت
10	تۇعان جەرگە ساعىنىش
11	اڭساپ ءجۇرمىن تارىمدا
12	ءبىر سۇلۇ بار
12	ادامزات جانە تايىعات
16	قايران ەر
17	سەن ەگەردە مەن وندا
19	ارماندا وتكەن سازدى ءومىر
21	وكىنىش
21	تاڭجارىق
22	قازاق، دالا، اراق
25	ەلىمە سىر
27	اۋىلدا تاتانغاندا
29	ەكەۋىمىز دەگەن. . .
31	حالىق اينالما

- 32 انڭاردىم
- 33 اسقار اتاعا
- 34 قارىنداسىم
- 35 اقاى اتاعا
- 36 ساباقتاسىم قايرات دومالىنعا
- 37 جىرلاماساق قايتىپ اقبىن بولامىز
- 38 جىلاپ قالدىق ءبارىمىز
- 39 شاپىت يزدەپ...
- 40 سەن نەگە سولاي جارالدىڭ
- 41 سەرت بەرەم
- 42 سۈيىكىمدىسىڭ
- 43 ايتىپ بەرشى
- 44 ۇمىتپا
- 45 شاپىتىم مەنىڭ
- 47عا
- 49 تۇعان كۈنىم ءدال بۈگىن
- 50 تۇسىنسەڭشى سۈيىكىمدى
- 52 تاڭىرگە ايتار ءداتىم بار
- 56 سامعارعا
- 56 ءدال سول كۈنى
- 57 التايدىڭ فوتتان كەشىندە
- 60 ناۋرىزعا
- 61 نۇربولاتتىڭ تۇلىعان كۈنىندە
- 62 ءازىل شۇماقتار
- 64 عاشىعىما
- 66 قايران اكە
- 67 باقىتتى بوپ وتىڭدەر بۇل ومىردەن
- 69 تاغى دا ناۋرىزعا

70		ارايلى اۋىل تويىنا
71		بەتاشار (1)
82		بەتاشار (2)
93		جاستار مەرەكەسى
94		دارا شۇماقتار
96		لاپىلداغان
96		شاعالام
97		جاماندار مەن جاقسلار
98		مۇختارغا
99		التايىم
100		ماقمۇتبەك اعاما
101		وتانمنىڭ
101		ايتقالي باۋىرىما
102		ابايغا
103		پارتيا
104		الاقاققا
105		ۋلى اتامىزغا
106		ۋلتتار ئىتتىپاقى
107		جاڭغا عاسىر
108		اعا-جەڭگەمە جازان خاتتان ۋزىندى
108		سۈيىكتىم
109		دومبىرا
110		ەسىل ەرلەرىم
111		كىمدەر بار
112		ناعاشىلار

كەڭ دالا

كەڭ دالا، كەرىم دالا، مەنىڭ دالام،
بۇل دالا مەنى تۇعان، مەنىڭ انام.
سەزىمىم وسى دالا سياقتانىپ،
دالاعا اۋماي تارتقان مەنىڭ سانام.

دالام مەنىڭ دارقان -- ارىم مەنىڭ،
ماڭگىلىك جىرلاپ وتەر انىم مەنىڭ.
قازامىن غۇمىر بولسا قاجىماستان،
وزىڭدەگى ولەڭنىڭ التىن كەنىن.

دالا، دالا، باياعى مەنىڭ دالام،
تۇنەيىڭدا پاير-اي، قاشان قانام؟!
قۇس بولپ كەتسەم داعى بىيك سامعاپ،
اقىرى قايتا اينالىپ ساعان قونام!

كەلتىرەم دەپ

تەڭشەي الماي سەزىمدەردىڭ كىر تاسىن،
كەلتىرەم دەپ جىرلارىمنىڭ ۇيقاسىن،
جىرتىپ ءجۇرمىن شاپىتىمنىڭ قۇيقاسىن.

سەزىمدەردىڭ وياتام دەپ ۇيقىسىن،
كەلتىرەم دەپ سۇلۇ جىردىڭ قىرتىسىن،
كوڭىلىمنىڭ مۇڭعا بەردىم كۈلكىسىن.

جىر نىزدەگەن تىلەك كۈن مەن جىبەك ءتۈن،
كەلتىرەم دەپ نازدى اۋەننىن جۈرەكتىك،
ءوزىمدى-ءوزىم قىيال قۇپ جۈدەتتىم.

ورانىپ اپ اق تونىنا سۇراقتىك،
كەلتىرەم دەپ جايلى جاۋاپ، تۇراقتى ءۇن،
ارمانىمدى شىرقىراتىپ جىلاتتىم.

مۇمكىن بە

ھى كەلىپ ەسەپتىك،

بايگە السا دا ءبىر كۈندە،

تۈلپارلارغا ەسەكتىك

تەڭەلۋى مۇمكىن بە؟

جاقسى مەنەن جاماننىك،

ولشەمى ءوز كىلىتىندە.

اقيقات پەن جالعانىك.

ءبىر جاساۋى مۇمكىن بە؟

قولا مەنەن اسىلىك،

تەپە-تەك ءجۈر بۇل كۈندە.

تارازى جۈپ تاسىنىك،

تەڭەلۋى مۇمكىن بە؟

ارقاسىندا سەنمىنىڭ،
ارمانغا جەت بركىلمە.
اچقان سۆداي ۋەمىردىڭ،
اينالۋى مۇمكىن بە؟

وراي تاۋىپ عاشىقتار،
ايمالاسار ۋەبىر تۈندە.
كۈن مەن ايدىڭ قاۋىشىپ،
بىرىڭۋى مۇمكىن بە؟

كورشى وتىرعان كۈن بۇرىن،
تاڭغىلاساڭ شىركىنىگە،
ەكى كوزدىڭ ۋەبىر-ۋەبىرىن
كورە الۋى مۇمكىن بە؟

باي مەن كەدەي ۋەمىردە،
ۋەبىر جۇرگەنمەن بۇل كۈندە.
بەس ساۋساڭ تەگىندە،
تەڭەلۋى مۇمكىن بە؟

كەلسەدە شايت شارىقتاپ،
بەرسەدە وراي جىر تىلگە،
دەسەدە اقىن انىقتاپ،
ۋەبار-ۋەبارىن جازۋ مۇمكىن بە!؟

وزىڭنەن كۈدەر ۈزبەيمىن

كۈز كەلسە التىن ءبۇر جارغان،
باقتاردان سەنى نىزدەيمىن.
قىس كەلسە اقپان قىرلاردان،
اق قارغام سەنى نىزدەيمىن.

كوكتەم كەلسە نۇرلاردان،
ەلەڭدەپ سەنى نىزدەيمىن.
جاز كەلسە جاسىل شىڭداردان،
كورەم دەپ سەنى نىزدەيمىن!!
مەن ءۇشىن سەنىڭ نۇرلى ارمان،
وزىڭنەن كۈدەر ۈزبەيمىن!!

وسى اراق

ايقارا اشىپ ەسىكتەن،
كۈلىپ كىرگەن وسى اراق.
تالعامى جوق جانداردى،
بىرىكتىرگەن وسى اراق.
جۋاس-مومىن بىرەۋدى،
جىنىكتىرگەن وسى اراق.
جىنىكتىرىپ پالەگە،
ىلىكتىرگەن وسى اراق.

تانمايتىن بىرەۋمەن،

تانىستىرغان وسى اراق.

اكە مەنەن بالانى،

الستىرغان وسى اراق.

مىقتىلارنى قازاقتىڭ،

جىندى قىلغان وسى اراق.

ايداي سۇلۇ ارۋدى،

مۇڭلى قىلغان وسى اراق.

بۇل زاماننى جاستاردى،

الجاستىرغان وسى اراق.

داستارقاننىڭ تورىندە

مالداس قۇرغان وسى اراق.

بىلىمدى مەن ناداندى،

جولداس قىلغان وسى اراق.

جاقسىلاردى جامانعا،

الماستىرغان وسى اراق.

سان سابازدى جولستان،

اداستىرغان وسى اراق.

ايتا بەرسەم اراقتىڭ،

تاۋسىلمايدى كەسەلى.

ون قازاقتىڭ التاۋى،

اراق شەد دەسەدى.

قىمىز ئىشىپ جۇرەتىن،

كۈنىڭ قايدا كەشەگى؟!

بۈپ قالمايىق اعايىن،
جاڭنام زامان ەسەگى.

مەن جانە سەن

— مەن، كىمدەردەن كەم؟
دەگەنمەن،

سەنى ويلاپ جانىم ساعىنىش دەرتىن كۈپ ەمگەم.
نە دەگەن ەزىپىن، عاشىق بۈپ الپ وزىڭە
ءالى كۈنگە ءتىل قاتا الماي كەلەم مەن!

مەن، بۇل ومىردە ەڭ
باقىتسىز بۈپ وتەرمىن.
ەشكىمگە دە ەستىلمەگەن، جاسىرىن المۇڭ كۈتەردىم.

ءوز وبالىم وزىمدە عوي قول جەتپەيتىن ارۋعا
ۇنسزدىكىپەن بەكەر-بەكەر عاشىق بولعان ەكەنمىن!
سەن، مەنى ەڭ

اقىماق دەپ ساناما،

شاما كەلسە جاقسىلارغا باعالا.

امال نە ەبىراق

مۇمكىن ەمەس ەبارى دە،

قايتەمىن ەندى، جالىقتىرماي اجازالا.

سەن مەنى ەڭ جەڭ كۈرەسىڭ، بىلەمىن،
سوندىقتان دا ءتىل قاتا الماي جۈرەمىن.

مەنەن باسقا جانداردى دا تۇسنىي،
تاسقا اينالىپ كەتپەسە ەكەن، جۇرەگىڭ.

قىشقا كەلگەن بولسا،

جۇپ قارلىعاش

(باللادا)

بۇ ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر

التىن، كۈننىڭ توڭلىگەن كۈكتەن نۇرى،

اشلىغان بالاۋسالى بوكتەر گۈلى.

قۇستار كەلگەن ماز-مايرام، كوڭلى جاز،

جايم-شۋاق جايلى بىر كۈكتەم كۈنى.

بۇ ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر

نۇر جاۋعان كوڭىنەن دە، جەرىنەن دە،

ۋا، كۈكتەم، اڭساپ جەتتىم سەنى مەن دە.

كۈكتەمەنىڭ العاشقى ساتتەرىندە،

دوسىمەن بىرگە شىقتىم سەرۋەنگە.

بۇ ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر

(ويلاساڭ كىم ئۈمىرىن ەرمەك قىلماق،

ارمانىڭ بولاشاقتى سىلتەپ تۇرماق).

الگىندەگى دوسىم بار ەكەۋىمىز،

جۇرگەنبىز كول جاعالاي ورلەپ-قۇلداپ.

بۇ ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر ئۇچۇر

بۇتادا جۇپ قارلىعاش قونىپ وتىر،

قۋانىش كەۋدەلەردە تولىپ وتىر.

كۈكتەمنىڭ قۇلىپىرغان كۈركەم كۈركىن،

قىراعى كۈزدەرمەن شولىپ وتىر.

كۆپ سىرىن تايىعاتنىڭ سۇراپ-بىلىپ،
كەلەمىز قۇس-ۋىنە قۇلاق تۇرىپ.
قوللىرىدا تاس، الگى جۈپ قارلىعاشقا
بايقاۋسىزدا قالدىم مەن لاقتىرىپ.

قاپلىستا بىرەۋى جانىن ۋەزىدى،
اينالىپ جۇر ساۋ قالغان جارى ۋەزىدى.
كۆزىنە جاس، كوڭلىگە اشۇ تۇسكەن،
دوسىمنىڭ ماغان سوندا قانى قىزدى.

ۋىشپەندىلىك بىلەدى ارامىزدى،
ۋىكىنىشتەن تورلادى سانامىزدى.
كەنتتەن تايىعات تا قاھارلانىپ،
بىلەزدە نوسەرلەتىپ الەمىزدى.

ۋىركەش بۇلتتار تورلادى اسپانمىدى،
بىلمەدىم تۇرغانمىدى، قاشقانمىدى.
ايتەۋىر قۇيىنداتىپ، شىمىرلاتىپ،
تايىعات قىناپ جاتتى جاس ۋەتانمىدى.

تارتقانداي كەڭ كوسىلگەن الاپ كۈيىك،
جاڭبىر تۇر جەردىڭ شوبىن تاراپ تۇيىپ.
قارا جەر، قىل اياغى ۋىرمان-تويعاي،
بارى تۇر ماغان قاراپ قاياق تۇيىپ.

تۈكسىپ تاۋاتلار جىلاپ قانا،
ەستىرتەدى مۇڭ-داۋىس بۇلاق بالا.
جارالادى جانىمدى قۇدىرەت كۈش،
سەنبەسەڭ ۋىزىڭ ئىستەپ، سىناپ قارا.

تۈسەردەيىن تۈرمەنىڭ قاماعىنا،
ەسىم شىقتى، كۈڭلىم الاقۇبا.
ۋەلدىم-تالدىم دەگەندە بايقاپ قالدىم،
دوسىمنىڭ اشلىماپتى قاباعى دا.

تابىعات توقتاتتى ازەر ۋلى اعىنىن،
مۇنىڭ ۋىزى باسقالاى قىلادى ۋىم.
تاجىرىيە-ساباقاپ، دوسىما مەن
— كەشىر، — دەدىم — شىنىندا كىنالىمىن.

تاڭغالىدىم قارلىعاشتىڭ كىيەسىنە،
بۇل وقىعا تۈسەدى ۋجى ەسىمە.
قاشان دا جۈپ نارسەگە ئىنسىپەيىك،
قاسىيەتتى تابىعاتتىڭ يەسىنە!

اكەمە سەرت

اكە، اكە، اكە دەپ ئىكارلىغىم،
كەۋدەمدى تەپكىلەيدى تۇلپار جىرىم.
ۋا، اكەشىم، قاسىيەتتى قورمالىمىڭ،
قاي-قاشان قامىن جەگەن ۋرپاغىنىڭ.

اكەم ئۇشنى جىلادىم، كۈلپ كوردىم،
اقىلىڭمەن جۈرمەدىم، جۈرپ كوردىم.
اقتاىمىتىن اكەمنىڭ ئۈمىتتەرىن،
مەن سونداي دارمەنى چوق جىگىت پە ەدىم.

مەن سەنىڭ ەركەڭ ەدىم، ئورتىڭ ەدىم،
ويلاشنى اكە، سەن ماغان نە تىلەدىڭ.
نە دەسەڭ دە ازامات بوپ جەتتەرمىن،
ەرتەڭ مەنى تانىدى ەركىن ەلىم.

ۋا، اكەشىم، قۋانىش دارا تۇلعاڭ،
ئومىرىڭنىڭ جالعاسى بوپ جاراتىلغام.
بۈگىن سەنىڭ باسىڭا سور بوپ ئېيتىپ.
ەرتەڭ عانا ارابىلى تاڭ اتىرام،
ەسسز دەەرگە اقىل بوپ جاراتىلغام.

تۇعان جەرگە ساعىنىش

(ئان سۆزى)

توسكەيلىك مال، سۆڭىك بال، دان الابىڭ،
ورمانىڭدا بۇلبۇلدار سالادى ئانىن.
بىلەگەن قۇشاعىڭدى سامال اعىن،
ساعىندىم تۇعان جەرىم الاقاعىم.

قايراماسى:

تاۋىڭنىڭ كەزىپ ەتەگىن،
تارلانىڭ بوپ كەتەمىن.